

عنوان مقاله

عوامل خود مدیریتی مدیران استراتژیک با رویکرد ارتقاء توان استراتژی لحظه ای با رویکرد تدبیر در قرآن

نویسندگان

دکتر ابراهیم محمودزاده* و اعظم تحری النجاری

مقدمه

زندگی انسان متشکل از لحظاتی است که انسان در آن حضور دارد. عبور انسان از لحظات، گذشته او را می‌سازد و لحظاتی که هنوز فرا نرسیده است، آینده وی را تشکیل می‌دهد. «حال» همان لحظه‌ای است که انسان در آن حضور دارد. زندگی واقعی یک انسان همان لحظات حال بوده و رقم زننده چگونگی لحظات بعدی اوست.

گذشته که خود در شکل‌گیری لحظه حال مؤثر است، انسان را در شرایطی قرار می‌دهد که ناچار می‌شود، برای آینده دور یا نزدیک، تصمیم‌گیری کند و سپس تصمیمات را به اجرا درآورد. یکایک لحظات انسان برآیند انتخاب‌ها و تصمیم‌هایی است که در گذشته دور یا نزدیک داشته است.

حال در حرکت انسان به سوی کمال و خروج از نقایص و محدودیت‌ها، نسبت به گذشته تأخر رتبی دارد و بر آینده مقدم است. همچنین انسان در حال، جهت‌دهنده، کنترل‌کننده و مدیریت‌کننده این حرکت و روند آن در آینده دور و یا نزدیک می‌باشد. اهمیت لحظه و لحظه‌شناسی از این حیث برای انسان آشکار می‌گردد که او با تصمیمات و اعمالی که در لحظه حال رقم می‌زند، حرکت خود را مدیریت می‌نماید و از این رو خواه ناخواه سبب می‌گردد عواقبی بر چگونگی عملکرد و حرکتش مترتب گردد. بنابراین انسان با چگونگی بهره بردن از لحظه حال است که می‌تواند عواقبی خوب و مطلوب یا بد و ناگوار را برای خود رقم زند.

توانایی مدیریت لحظه حال و به تبع آن، توان مدیریت آینده، انسان را از سایر موجودات متمایز کرده و این قابلیت را در او فراهم آورده که با طی مسیر زندگی خود از بدو تولد تا لحظه مرگ در طریق رفع نقایص و رسیدن به مقام خلیفة اللہی - که خداوند آن را به نوع انسان اختصاص داده و برای نوع انسان جز بدان رضایت نداده است - گام بردارد. انسان با تصمیم‌گیری در لحظه و مدیریت لحظه است که می‌تواند حرکت خود به سوی خروج از ظلمت به سمت نور یا ماندگاری در ظلمت را جهت‌دهی و مدیریت کند.

جریانی از تصمیمات که به توسعه یک استراتژی مؤثر برای حصول اهداف سازمان منجر می‌گردد، مدیریت استراتژیک گویند. طبق مدل اینگرید بن، تفکر استراتژیک در سطح سازمانی زمینه ای را فراهم می‌سازد که تفکر استراتژیک فردی اتفاق بیفتد. انسان به عنوان عنصر اصلی مدیریت سازمان، در مسیر رشد خود دارای اجلی است. همچنین انسان، خود بدین نکته واقف است که هر یک از لحظات زندگی نیز برای بهره‌مندی اجلی دارد که پس از گذشت آن فرصت از دست رفته است. برای این منظور، به بررسی زمان حال خواهیم پرداخت و چگونگی مدیریت لحظه‌ای که یکی از رویکردهای پیاده‌سازی استراتژی است و به مدیریت بهتر سازمان کمک می‌کند.

مقاله حاضر در حوزه مطالعات مدیریت و روانشناسی اسلامی بیان می‌کند، روش‌های مختلفی برای کشف معنا در این حوزه وجود دارد. موضوعات مورد بررسی مانند توان آینده‌نگری یک مدیر استراتژیک را به صورت مستقیم و روشمند از متن آیات قرآن و روایات به صورت خالص دست آورده است.

روش

در مقاله حاضر با استفاده از روش پژوهش کیفی و بالاصح بهره‌مندی از تکنیک نظریه داده محور، عوامل مدیریت استراتژیک و آینده‌نگری از منظر قرآن با رویکرد ارتقاء توان استراتژیک مدیران استخراج و تحلیل می‌شوند. و به بررسی مفهوم مدیریت لحظه‌ای از منظر قرآن کریم پرداخته می‌شود.

یافته‌ها و نتایج

اهمیت توجه به زمان حال و فرصت‌ها. ۲۱ اصل توجه به زمان حال. مولفه‌های توجه به حال (علم، فرصت و اجل هر فرصت، انتخاب، قصد و تصمیم و اراده) مولفه‌های انتخاب درست در لحظه (توجه به توحید و اسماء الهی و وحی، سبیل‌شناسی، حرکت‌شناسی، عمل و استمرار آن در لحظه) شیوه‌ها و مهارت‌های زندگی در لحظه. ارزیابی برخی از تمهیدات مورد نیاز برای زندگی در حال. راه‌های پیش‌بینی سرانجام و نهایت مسیرهای انتخابی (موفقیت یا شکست).

طبق دست آوردهای این مقاله، قرآن کریم برای اجرای استراتژی مدیریت لحظه‌ای راه حلی کاملاً علمی و عملی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

از آنجایی که، داشتن توان مدیریت در لحظه، یکی از توان‌های استراتژیک در مدیران است، داشتن منبعی قرآنی در این زمینه نیز به ارتقاء این توان در مدیران منجر می‌شود. به این صورت که:

مهم‌ترین عامل موفقیت در زندگی فردی و اجتماعی، زندگی در حال است؛ حالی که با توجه به تجربیات گذشته و توجه به افق آینده شکل می‌گیرد و فرد می‌تواند در آن، تصمیمات درست و به‌جا را تشخیص داده و عملی کند؛ حالی که اسیر خواهش‌های نفس یا تخیلات و آرزوهای دور دست نیست. چنین حالی می‌تواند برای انسان منشأ برکات فراوان باشد و او را از عقبه‌های سخت زندگی به سلامت عبور دهد.

اگر کسی نتواند در حال زندگی کند، یا در گذشته سیر می‌کند و اسیر خواطر، عادات، کینه‌ها و محدودیت‌ها می‌شود، یا به آینده مشغول می‌شود و همیشه در آرزوی لذات و هدف‌های واهی، زندگی را به سر می‌برد و طبعاً طعم منابع خوشی را نمی‌چشد.

قرآن کریم

۱. بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، محمد باقر مجلسی، تهران، اسلامیه، بی تا.
۲. تقدیر و تدبیر، احمد رضا اخوت، انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت علیهم السلام، دانشگاه تهران، ۱۳۹۴ ش.
۳. التحقیق فی کلمات قرآن الکریم، سید حسن مصطفوی، تهران، مؤسسه طبع و نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۱ ش.
۴. تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، عبد الواحد تمیمی آمدی، قم، دفتر تبلیغات، ۱۳۶۶ ش.
۵. الحیاء، اخوان حکیمی و احمد آرام، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰ ش.
۶. نهج البلاغه، سیدرضی، ترجمه سید جعفر شهیدی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۸ ش.
۷. نهج البلاغه، سیدرضی، ترجمه و تعلیق محمد دشتی، قم، انتشارات مشهور، ۱۳۷۹ ش.
۸. درمان افسردگی از منظر قرآن و روایات، بهرامی احسان، هادی، و احمدرضا اخوت، و فاطمه فیاض، (۱۳۹۶). تهران: انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت علیهم السلام.
۹. روش‌های پژوهش در علوم اجتماعی، فرانکفورد دیوید، نجمیاس جاوا، (۱۳۹۱)، مترجمان: فاضل لاریجانی و رضا فاضلی، تهران: انتشارات سروش.
۱۰. موانع اجتماعی تفکر در الگوی اسلامی پیشرفت بر اساس نظریه پردازي داده محور از قرآن، ربیانی خوراسگانی، علی. و علی نقی ایازی، ۱۳۹۲. نشریه جامعه شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان، دوره ۲۵، شماره ۲.
۱۱. درآمدی بر تحقیق کیفی، اووه، فلیک. (۱۳۸۷)، ترجمه: هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
۱۲. کمیت و کیفیت در تحقیقات اجتماعی، آلن برايمن، ترجمه هاشم آقابیکپوری، ۱۳۹۹، تهران: جامعه شناسان.
۱۳. ساختار برنامه ریزی، احمدرضا اخوت، ۱۳۹۶، تهران: انتشارات قرآن و اهل بیت نبوت علیهم السلام.

